

LENI KRAVIC

Dejvid Ric

NEKA LJUBAV VLADA

Preveo
Dejan Cukić

■ Laguna ■

Naslov originala

Lenny Kravitz (with David Ritz)

LET LOVE RULE

Copyright © 2020 by Lenny Kravitz

All rights reserved

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za moju majku

Sadržaj

MENHETN I BRUKLIN	11
Grinič Vilidž, 1963.	13
Blizanac	16
Leni Džekson	33
OSTRVA I PRECI	41
Bahamska rapsodija	43
Kum	47
Kuma	50
Kaži glasno: crn sam i ponosan	55
Gospodar Leonard	60
„I bolje bi vam bilo da ne zajebete!“	66
SUNCE I DIM	71
Napredovanje	73
Zen Zepa	82
Napredovanje, još više	91
SVETO I PROFANO	97
Kao da anđeli pevaju	99
Noć nad noćima	106
Kraj jedne ere	113
Četrnaest godina u braku: kod kuće sa zvezdom serije „Džefersonovi“	117

Džuel	124
Postojbina	132
Beverli hils.	137
Suviše rano	147
BOEMSKI ŽIVOT NA BEVERLI HILSU	151
Eksplozija	153
Talas	165
Duhovna vizija	174
ROMEO I MICI	177
Šta je u imenu?	179
Ledi Ti	184
Supa i ljubav.	190
Šok	199
„Šta, jebote, zamišljaš ko si ti da odbijaš ovakav ugovor?“	205
Koledž	215
Dvadeset jedna	219
LIZA I LENI	227
Sudbina i sukob.	229
Postati Leni	234
Drugačiji svet	239
Kapela ljubavi.	242
„Liza Bone je trudna, ali Deniz Hakstabl nije“	248
Na dokovima Njujorka	255
Zoi	258
Postati devica	260
Predivna Besi	265
Umalo krah	267
Neka ljubav vlada	269

Ne mogu da dišem.

Pod zemljom, drveni kovčeg u kome sam zarobljen spušta se sve dublje u hladno, mračno tlo. Strah me obuzima dok upadam u stanje potpune ukočenosti. Mogu da čujem kako udara zemlja koju lopatom nabacuju preko mene. Srce mi tuče kao da će iskočiti iz grudi. Ne mogu da vrisnem, a i kada bih mogao, ko bi me čuo? Upravo u trenutku kada se poslednja lopata zemlje čvrsto nabija nada mnom, trgnem se iz košmara u znojem i mokraćom natopljenom krevetu malog stana na Menhetnu koji moja porodica naziva domom. Potresen i dezorijentisan, izvlačim se iz sićušne spavaće sobe u dnu hodnika do mrklog mraka dnevne sobe, gde moji majka i otac spavaju na razvučenom kauču. Stojim u dnu njihove postelje, samo gledam... i čekam.

Kakav je to san za jednog petogodišnjeg dečaka? Šta li sam to ja iskusio da stvorim ovakve slike? Godina je 1969. Jedino nasilje koje sam video bilo je u crtaćima sa Duškom Dugouškom i Pticom Trkaćicom na našem prenosivom crnobelom *Singerovom* televizoru ekrana od 20 centimetara.

Mama oseća moje prisustvo i budi se. Šta nije u redu? Kažem joj da sam ružno sanjao. Ona me uzima u naručje i nosi nazad do moje sobe. Brzo menja posteljinu, uzima toplu krpu i briše me, a zatim mi oblači čistu pidžamu. Teši me. Ponovo zaplovim u snove.

Ovaj san mi se vraća bezbroj puta. Godine su prošle pre nego što sam shvatio njegovo pravo značenje.

Sada znam da mi se Bog obraćao. Verujem da mi je ovaj san govorio kako se život ne završava u grobu. Postoji nešto posle toga. Nešto što je večno. Ali ne bih da preskačem stvari. Želim da se vratim na početak putovanja.

**MENHETN
I BRUKLIN**

GRINIČ VILIDŽ, 1963.

Na maloj sceni podrumskog džez kluba u kome je vazduh ispunjen teškim dimom, a svetla sasvim prigušena, Džon Koltrejn rukovodi svojom ritam-sekcijom. Blagim pokretom glave on postavlja bolno spor gruv. Bubnjar Elvin Džouns bez trunke napora upravlja svojim kao šapat tihim metlicama. Mekoj Tajner svira prefinjen klavirski uvod. Basista Džimi Garison pruža podlogu nežnih otkucaja srca. Zatim Koltrejn, duboko udahnuvši, duva u svoj instrument. Zvuk tog tenor saksofona je potresan – bogat, raskošan, pohotan.

Za stolom u uglu samouvereni Jevrejin gleda pravo u oči zavodljivu ženu afrokaripskog porekla.

Ona je moja majka Roksi Roker a on je moj tata Saj Kravic.

Tata je tridesetdevetogodišnji novinar – producent za vesti televizijske mreže *NBC* i radi u centru *Rokfeler* u srcu srednjeg dela Menhetna. Pre mnogo godina on je počeo kao vratar u istoj toj zgradi, a zatim polako napredovao. Sam se izborio za svaki korak. Nekadašnji pripadnik Zelenih beretki i učesnik Korejskog rata, ostao je u rezervnom sastavu

vojske. Njegovi roditelji Džo i Džin Kravic žive u Šipshed beju u Bruklinu, među mnogobrojnim drugim Jevrejima poreklom iz Rusije.

Tata je razveden i ima dve ćerke. On živi sam u jednosobnom stanu koji plaća 350 dolara mesečno u istočnom delu Osamdeset druge ulice, nadomak Central parka. Diplomirao je na Univerzitetu Njujorka, uvek je elegantan i posvećeni je šarmer. Obožava pozorište i muziku, naročito džez. On poseduje umetničku crtu, ali nju uvek nadvlada sklonost redu i disciplini.

U broju 30 Rokfeler plaze on je i upoznao tridesetčetvorogodišnju Roksi Roker. Moja mama je duševna, duboko prefinjena osoba. Članica sestrinstva „Alfa Kapa Alfa“, diplomirala je sa najvišim ocenama na dramskom smeru Univerziteta *Hauard*, da bi studije produžila u Engleskoj, na Šekspirovom institutu u Stratfordu na Ejvonu*, a potom se pridružila pozorišnoj trupi iz Kopenhagena. Ona sada nastupa u predstavama mimo Brodveja, a izdržava se tako što radi kao pomoćnica jednog od glavnih šefova kompanije *NBC*. Ona je prava izvršna sekretarica: efikasna i uljudna u svakom smislu.

Roksi je nasledila radne navike svojih roditelja. Njen samopregorni otac sa Bahama i majka, kućna pomoćnica poreklom iz Džordžije, poseduju sopstvenu kuću u Bruklinu, u Bedford-Stajvesantu, gde je ona i odrasla.

Roksi nikada ranije nije izlazila sa belcem. Međutim, nije boja kože moga oca predstavljala problem za nju, već činjenica da rade u istom prostoru. Takođe, pomalo joj je nelagodno što je on već bio oženjen i razveden. Ne dopada joj se ni to što nije baš blizak sa svojim ćerkama. Sumnjičava je u pogledu njegove prirode.

* *Stratford-upon-Avon* – rodno mesto Vilijama Šekspira. (Prim. prev.)

Tata je odveo mamu da pogledaju novo brodvejsko izvođenje drame Artura Milera *Veštice iz Salema*. Uхватili su svirku Telonijusa Monka u klubu *Fajv spot*. Uživaju u igri Alvina Ejlja u dvorani *Siti senter* i slušaju Langstona Hjuza kako čita svoju poeziju u Devedeset drugoj ulici. Saj i Roksi su srodne duše. On je odlučan da pridobije njenu naklonost.

Vidite, Saj je ubeden da je sada pronašao najzavodljiviju ženu u Njujorku. Roksi je zaintrigirana i polaskana svom tom pažnjom. Oduševljena je što je neko spreman da se iscima do donjeg dela grada da bi je gledao kako glumi u nekoj avangardnoj predstavi. Zatečena je njegovim ushićenjem i upornošću, osobinama kakve ju je njen otac naučio da ceni.

Mama ima snove i ambicije. Ona je blistava mlada zvezda: talentovana, obrazovana glumica i strasna, ali uravnotežena ličnost. Ona najpre predlaže, a zatim zahteva od Saja da potraži svoje ćerke i obnovi odnos sa njima. Za nju to predstavlja glavni uslov. Saj se slaže i uprkos njegovim strepnjama, veza je uspostavljena.

Kao nekakvim alhemijskim procesom, Sajevi i Roksini snovi se stapaju. Zaljubljeni su preko ušiju. On je prosi. Naredne večeri moja mama odlazi u kafe *Karlajl* na Aveniji Medison kako bi se posavetovala sa svojim dragim prijateljem Bobijem Šortom, legendarnim kabaretskim pevačem i pijanistom. Šta on misli o tome da se ona uda za Saja?

U svom prenaglašenom stilu Šort joj odgovara: „Pa, ne primećujem da se neko drugi preporučuje.“

Venčanje je skromno, a tatini roditelji, očajni što im se sin ženi crnom ženom (i ne-Jevrejkom do srži), odbijaju da prisustvuju. Tek će ih moje rođenje ponovo približiti. Volim što sam, ne učinivši ništa ako se izuzme samo moje postojanje, doneo mir u porodicu.

BLIZANAC

Ja sam duboko podeljena ličnost: crn i beo, Jevrej i hrišćanin, čovek Menhetna i Bruklina.

Moj rani život sav je bio u suprotnostima i krajnostima. Kada si dete, sve podnosiš mnogo lakše. Tako sam i ja prihvatio svoju dušu Blizanca. Usvojio sam je. U stvari, obožavao sam to. Razni vidovi jina i janga provlačili su se kroz različite delove mog srca i svesti, obezbeđujući životnu ravnotežu, podgrevajući moju radoznalost i pružajući utehu.

Iako su me košmari proganjali kroz čitavo detinjstvo, čim bih se probudio, bio sam spreman za akciju. Budan i živ. U potrazi za istraživanjima. U potrazi za pustolovinama. Mnogi ljudi sećaju se svojih ranih godina ispunjenih traumama. Uprkos dramama i poremećajima kojima ću vas počastiti u ovoj knjizi, moja priča nije nastala iz mraka. Moja mladost je bila puna radosti, a bio sam okružen beskrajnom, безусловnom ljubavlju. Ljubavlju moje majke, desetine čarobnih kuma, baka i deka, komšija koji su se ponašali kao tetke i ujaci, sestara i rođaka i prijatelja koji su postajali moja odabrana porodica.

I mom ocu je bilo duboko stalo do mene, ali trebalo mi je izvesno vreme da to shvatim. On nije umeo da mi iskaže svoju naklonost, a odnos nam je bio nategnut jer smo jednostavno bili suviše različiti. On se kretao u okvirima krajnje discipline. Ja sam slobodno jurcao. Rođen sam neuredan i nestašan, kao i većina dece. Tata nije podnosio nered i dobijao sam grdnju za svaku igračku ostavljenu na podu.

Stvar je u tome što se disciplina nikada nije primila kod mene. On je bio tvrdoglav, ali sam takav bio i ja. Delili smo ovu osobinu. Posedovao sam razuzdanost koju nije bilo moguće sputati. On je imao autoritet kakav se ne dovodi u pitanje. Tata i ja smo vukli ka potpuno različitim ciljevima sa istovetnim žarom. S vremenom su se naše razlike samo produbljivale. Tek poslednjih godina počeo sam da shvatam koliko smo neverovatno slični. Veoma sam mu zahvalan za mesto koje zauzima u mom životu. Nikada me nije napustio. Bio je uz mene u teškim trenucima i pružao mi ključnu pomoć. Imali smo neslaganja epskih razmera, ali posledično sam postajao snažniji. Ja jednostavno ne bih bio to što jesam danas bez tih borbi za prevlast. Koliko god da su gadni bili ti sukobi, oni su za mene predstavljali obrazovanje. Morao sam kroz tatu da postanem ja.

Mama je bila i ostala moje srce. Mama je bila ta koja mi je iznad kreveta okačila plakat na kome je pisalo: „Rat nije zdrav za decu i druga živa bića.“ Takođe, mama je nacrtała znak mira na moj obraz i ponosno me provela kroz anti-ratne demonstracije u Central parku. Prirodno, ja nisam razumeo političke stavove, ali sam uživao u uzbuđenju mase koja peva „*Give Peace A Chance*“. Osetio sam se kao deo značajnog događanja. Osećao sam se zaštićen dobrotom

kojom je zračila moja mama, a da pri tome nije morala ni da se posebno potruđi.

Prvi oblik njene zaštite bio je da svakako znam ko sam i gde sam u najosnovnijem smislu. Kako bi ovo postigla, naučila me je moju prvu pesmicu. Bila je to slatka melodija. Pevao sam: „Leonard Albert Kravic mi je ime, a živim u broju 5, Istočne Osamdeset druge ulice u gradu Njujorku. I živim u Aveniji Trup broj 368, kod bake u Bruklinu.“

Kada je se prisetim, ova pesmica je imala mnogo dublje značenje nego što sam toga bio svestan. U njoj je predstavljena dvostrana priroda mog detinjstva. Dvostruki svetovi, dvostruki identiteti. Bio sam srećan u oba. Oba su me oblikovala. Nisam siguran kako i zašto sam uspevao da s takvom lakoćom klizim među toliko naglašeno različitim kulturnim sredinama a ipak ostanem siguran u sopstvenoj koži, ali jednostavno sam mogao. Verujem da mi je ova izuzetna prilagodljivost podarila slobodu da budem srećan bilo gde. Pola veka kasnije još uvek sam zahvalan.

Dopustite da vam to slikovito prikažem.

Na Menhetnu, naš stan u Istočnoj Osamdeset osmoj ulici broj 5 nalazio se na trećem spratu nekad velelepne petospratnice iseckane na dvanaest skromnih jedinica. Šezdesetih godina još uvek se mogao pronaći smeštaj po pristupačnoj ceni u danas ekskluzivnom Aper Ist sajdu na Menhetnu. Naša zgrada, projektovana po uzoru na arhitekturu pariskog akademizma sa prelaska iz 19. u 20. vek, predstavljala je spomenik izbledelih slavnih dana: kovanim gvožđem ukrašena staklena kapija, izrezbareni anđelčići i kitnjasto predvorje sa širokim mermernim stepeništem i malenim liftom u evropskom stilu.

Smešten u pozadini zgrade, naš zbijeni stančić gledao je na zidove od cigle. Bez pogleda. Dnevna soba je imala mali trpezarijski deo i pijanino. Bile su tu police ispunjene džez pločama i knjigama kao što su *Idi i reci to na gori* Džejmisa Boldvina ili autobiografija Semija Dejvisa mlađeg *Da, ja mogu!* Sa strane je stajalo posuđe pridružene kuhinjice. Bio je tu i kauč na izvlačenje gde su spavali moji roditelji. Meni su dali jedinu spavaću sobu u stanu. Zbog toga sam se osećao posebno. Pored toga, mama i tata su tako mogli da prave žurke a da ne remete moje spavanje. Roditelji su imali široku mrežu zadivljujućih poznanika koje su voleli da ugoste u našem prostoru. Moja soba je bila ispunjena svim stvarima kakve vole mali dečaci: automobilčićima, modelima aviona, figuricama Frankenštajna i vukodlaka, a najbolji od svega bio je plastični gramofon.

Legendarni igrač američkog fudbala Džo Nemet živio je preko puta (ponekad se dobacivao loptom s nama klincima), a svega nekoliko koraka dalje, na kraju našeg kvarta, stajao je moćni umetnički muzej *Metropolitan*, kao tvrđava nad istočnom stranom Central parka.

Iako je naš dom bio mali, većina dece iz kraja živela je u ogromnim stanovima. Bio je to svet povlašćenih.

Nasuprot tome, nisam primetio previše povlastica u Bruklinu. Mamini roditelji živeli su sa druge strane Ist Rivera u većinski crnačkom kraju Bedford Stajvesant. Moj rani život bio je skakanje između ta dva kraja. Osećao sam da pripadam i jednom i drugom mestu. Istini za volju, tako je i bilo.

Moje obrazovanje je otpočelo u obdaništu u Bruklinu pod imenom *Akademija mladih*. Tako sam, preko čitave nedelje, ostajao kod maminih roditelja koji su posedovali trospratnicu na uglu Avenije Trup i Ulice Koščuška, u

samom srcu Bed-Staja.* Petkom po podne roditelji bi me pokupili njihovom „bubom“ i odvezli me nazad na Menhethn preko vikenda.

Moj život u Bruklinu oslanjao se na dva izuzetna ljudska bića, deku i baku po majci, Alberta i Besi Roker. Bio sam njihovo jedino unučé i obasipali su me ljubavlju. Rođen na malom, udaljenom ostrvu Inagva na Bahamima, deda je bio prinuđen da postane glava kuće već sa devet godina kada mu je otac umro i ostavio četvoro dece na brigu svojoj bolesnoj supruzi. Deda nije imao struju niti je video led sve do adolescencije. S vremenom se dokopao Majamija, gde je južnjačka lepotica Besi, rođena u Džordžiji, radila u sladoledžinici. Zaljubili su se, venčali i preselili na sever, u Njujork, u potrazi za boljim životom. Na svetu nije bilo vrednijeg radnika od Alberta Rokera. Radio je istovremeno četiri posla. Deda je bio moler, vratar, majstor za sitne popravke i fizikalac u fabrici u kojoj će na kraju postati predradnik. Uvek je trošio manje nego što je zarađivao i raspolagao je novcem razmišljajući o dobrobiti porodice i obrazovanju svoje ćerke.

Deda je imao običaj da priča o viziji koja mu se javila još kao detetu: kada poraste, on neće odbiti ništa što mu zatraže njegova žena ili dete. Odlučio je da njegov odgovor nikada neće biti ne. Zaista se držao toga.

Albert je obožavao da uči. Sasvim samouk, on je poznao Bibliju, citirao je Šekspira, Sokrata ili Malkolma Iksa. Progutao bi čitavu knjigu za jednu noć. Posedovao je nagon da podiže sopstvenu svest. Pored toga, činio je sve što je bilo u njegovoj moći da svoju ćerku uputi na važne kulturne vrednosti.

* *Bad-Stay* – kolokvijalni naziv za oblast Bedford Stajvesant u Bruklinu. (Prim. prev.)

Kada je moja majka imala trinaest godina, deda ju je odveo u pozorište da gledaju „Porgi i Bes“, gde su bili prinuđeni da sede u delu označenom „samo za obojene“. Uprkos ironiji (mjuzikl sa crnim izvođačima pred publikom u kojoj su crnci imali drugorazredni tretman), ova predstava je pokrenula zanimanje moje majke za pozorište. Razborito ophođenje njenog oca sa novcem omogućilo joj je školovanje na Univerzitetu *Hauard*.

Nedeljom ujutru deda bi me oblačio u odelce s kravatom, pa smo njegovim kadilakom odlazili do *Linkoln centra* gde je, u dvorani *Ejveri Fišer*, dr Ervin Sil predvodio nedeno-minacijsku Crkvu Istine.* U svojim propovedima dr Sil je slavio velike učitelje i proroke, Budu, Isusa i Mojsija. Deda je čitao sve njegove knjige čiji su naslovi („Deset reči koje će vam promeniti život“ ili „Uspeh si ti“) odražavali njegov svetonazor samouzdanja kao duhovne evolucije. Iako ovaj kompas nije bio baš istovetan sa onim kakav će moj postati, njegove propovedi jesu predstavljale uvod u takve ideje i poziv da otpočnem stvaranje sopstvene veze sa nepoznatim.

Moj otac je imao mnogo jakih osobina i strasti, ali posvećenost Bogu nije bila jedna od njih. Deda je bio moj lučonoša za duhovnost i još mnogo toga. Takođe, predstavljao je zamenu za oca desetinama dečaka iz susedstva. Vodio je klince na kuglanje, vozio ih van grada da igraju golf i nabavljao im karte za muzeje i predstave na Brodveju. Obezbeđivao im je članske karte za biblioteke. Upućivao ih je kako da se upišu na višu školu ili koledž. Deda je život doživljavao kao priliku za poboljšavanje sopstvene ličnosti na svakom koraku. Sjajno je bilo to što on priliku nije video samo za sebe već za

* Engl.: *Non-denominational* – crkva otvorena za sve ljude, bez obzira na veroispovest. (Prim. prev.)

svakoga, a posebno za klince bez dovoljno sredstava. Deda je postao izvor pomoći za čitavo susedstvo.

On je umeo da bude i strog vaspitač, ali na sasvim različit način od mog tate. Ako bih bio nestašan, deda bi me posadio ispred sebe, kao psiholog, i objašnjavao mi kako moje loše ponašanje šteti meni samom više nego bilo kome drugom. Neprekidno je ponavljao isto. Želeo je da shvatim zašto sam nešto učinio kako bih mogao da prepoznam svoj problem i rešim ga. Čitav postupak je bio mučan. Više bi mi prijale batine. Ipak, hvala bogu da je imao razumevanja i strpljenja. Njegov pristup bio je od neprocenjive vrednosti.

Deda je govorio sa akcentom Bahama u stilu Sidnija Poatjea. Baka je pričala blago razvlačeći reči, kako to rade u Džordžiji, a odlazila je u Metodističku crkvu. Ako je deka predstavljao intelekt, ona je bila duša. Moja baka je bila ljubav mog života. Punačka žena zaljubljena u svoju prženu južnjačku kuhinju, Besi je posedovala bogom datu sposobnost da na pravi način pročita ljude. Kada bi deka zabludeo u svoje filozofske priče, ona bi ga samo pogledala, kao da kaže: „Alberte, molim te!“

U to vreme Bed-Staj je bio selo, zajednica sastavljena od izmeštenih ljudi koji su poticali, kao baka, „dole sa juga“ ili, kao deka, sa Kariba. Osećala se bezbednost. Kada se setim Bed-Staja, pomislim na Majku Sestru, lik glumice Rubi Di iz filma „Uradi pravu stvar“ Spajka Lija. Ona nadgleda kraj sa svog prozora. Mi smo imali „Majke Sestre“ na svakom ćošku. Ako bi moja baka bila na poslu, a jedna od njih me uhvati da radim nešto pogrešno, dobio bih kaznu na licu mesta. Posle bi me tužila baki, što znači da bi mi dupe bilo isprašeno i po drugi put.

Moja baka se toliko zaštitnički odnosila prema meni i toliko me volela da me je branila čak i ako bih se opravdano

našao u neprilici. Ona bi svakim delom svoga bića poricala da sam ja u stanju da uradim nešto loše, a onda bi mi, kada ostanemo nasamo, razvalila dupe od batina zbog nevaljalstva koje sam napravio. Kazne su služile da nauče, a ne da osramote. Zato nije dopuštala nikome da me izblamira. Međutim, njena ljutnja nikada ne bi dugo potrajala. Do večeri, ušuškala bi me u svom krevetu odakle smo nas dvoje gledali emisije „Volim Lusi“, „Na medenom mesecu“ ili njenu najomiljeniju, „Šou Lorensa Velka“.

Život uz baku i deku u Bruklinu nije samo bio zaseban udaljeni kosmos već sam tamo bio i potpuno drugačija osoba sa sasvim drugim imenom. Ovo je bilo posledica toga što je veliki broj komšija bio poreklom „Dole Južno“. (Svi su koristili izraz „dole južno“. Dok nisam shvatio drugačije, mislio sam da postoji grad koji se zaista zove „Dole Južno“.) Većina preseljenih južnjaka zadržali su svoj razvučeni govor. Kada sam upoznao Popija Brenča, klinca koji se upravo doselio iz „Dole Južno“, njegova sestra Rene me je pitala: „Kak’ se zooooveš?“

„Leni.“

„Edi?“

„Rekao sam: Leni.“

„Ah, dobrooo. Edi.“

Odustao sam. I tek tako, u čitavom Bruklinu sam postao Edi. Na Menhetnu sam bio Leni (*Lennie* – tako sam spelovao svoje ime), a u Bruklinu Edi. Moje blizanačko dupe je bilo zadovoljno.

Ulice su me uzbuđivale. Bilo je to vreme (kraj šezdesetih i početak sedamdesetih) kada Bed-Staj još uvek nije postao ratište. Bilo je kriminala i povremenog nasilja, ali prema starijima su se svi još uvek odnosili s poštovanjem. Bez obzira kakve mutne radnje su se odigravale na ulici, ako bi

tuda prošao moj deda, pozdravljali su ga sa „Dobar dan, gospodine Rokeru.“ Ako bi se baka vraćala iz samoposluge ruku punih namirnica, momci bi zahtevali da joj ponesu robu do kućnog praga.

Obožavao sam likove što su se vucarali pločnicima šetajući svoje najfinije pantalone od gabardena koje im je po meri ručno krojio vlasnik radnje za hemijsko čišćenje. On je bio velika faca. On je bio fora. Bilo je tu obilja cipela sa platformama, zlatnih lanaca i naduvanih afro-frizura.

Moji drugari su živeli u stanovima gde se boja gulila sa zidova, a ispucali linoleum podizao s poda. Sedeli smo na gajbicama za mleko i pili razmućene sokove iz teglica za kompot. Ipak, ta mesta su bila puna ljubavi i života. Kud god da odem, bio sam deo porodice. Majke mojih prijatelja prihvatale su me kao sopstvenog sina. Uvek bi se postavio još jedan tanjir piletine, pasulja i pirinča.

Zvuk Bed-Staja bio je soul. Uvek se čula muzika. Džejs Braun je neprekidno bio na nečijem gramofonu. Određene pesme su mi se zauvek uvrtele: gđica Modi Ozbourn, koja je iznajmljivala treći sprat u bakinoj i dekinjoj zgradi, volela je da sluša „*Rescue Me*“ („Spasi me“) u izvođenju Fontele Bejs, dok je u alkoholu utapala svoju tugu. Nisam siguran da je bilo ko ikada uspeo da je spase, ali pesmu sam svakako voleo.

Slike i zvuci Bed-Staja: veliki prenosivi kasetofoni, ulične žurke, muškarci nagurani oko malenih tranzistora sa prenosima utakmica *Metsa* i *Jenkija*, salsa koja gruva iz zgrade naseljene uglavnom Portorikancima. Odeća visi na žicama razvučenim preko sokaka. Devojčice preskaču lastiš ispred bakalnice u kojoj smo kupovali mala pakovanja petardi, stavljali ih na zemlju, palili i sa velikim zadovoljstvom gledali kako poleću prema pešacima (zato smo ih zvali „goniči čamuga“). To je bilo moje izdanje „nevaljalog dečka“.

U izdanju „dobrog dečaka“ pratio sam baku do Avenije Dekalb, gde je kupovala svežu ribu na pijaci. Prošetali bismo pored tezgi s voćem i povrćem, pored mesare i berbernice, radnje sa pločama i kineskog restorana brze hrane sa izlogom od neprobojnog stakla. Po povratku kući pomagao sam baki da uvalja ribu u kukuruzno brašno i isprži je u svom tiganju od livenog gvožđa. Ona nikada nije prala tiganj posle večere. Prosula bi deo ulja u staru kantu od kafe, a ostatak ostavila u posudi. Godinama skupljana mast i ljubav davale su njenoj hrani jedinstven ukus koji do dana današnjeg niko nije uspeo da nadmaši.

Ko je bio srećniji, Edi iz Bruklina ili Leni s Menhetna?

Nikada nisam ozbiljno razmišljao o tome. Oba ova mesta bila su puna posebnosti i sopstvene, autentične atmosfere. Bio sam nadahnut i jednim i drugim krajem. Međutim, istovremeni život na oba mesta samo je poslužio preteranoj stimulaciji. Posegao sam za svim najrazličitijim interesovanjima koja sam u sebi nalazio i istraživao ih. Uvideo sam da pustolovine možeš pronaći na sve strane.

Uzmimo na primer naš otmeni kraj na Aper Ist sajdu. Neki ljudi su ga doživljavali kao dosadan i snobovski. Ja sam ga video kao predivnu živu sliku, gotovo sličnu zabavnom parku. Nekoliko koraka od naših ulaznih vrata bila je Peta avenija, gde se pred kapijom muzeja umetnosti *Metropolitan* uvek okupljala gužva ljudi: turista, lokalaca, školske dece, prodavaca viršli, prodavaca razglednica, akrobata, karikaturista i pantomimičara. Jedan od tih pantomimičara, koga sam prepoznao godinama kasnije gledajući seriju „Mork i Mindi“, bio je Robin Vilijams.

U drugom pravcu išla je Avenija Medison. Nisam u stanju da zamislim dve različite ulice od Dekalba u Bed-Staju i Avenije Medison na Menhetnu. Avenija Dekalb je bila

„fanki“. Avenija Medison je bila „fensi“: kvart za kvartom butika i knjižara u kojima sam mogao da prelistavam stripove. Antikvarnice i galerije sa čudnim predmetima i predivnim platnima u izlozima. Francuske pekare sa palačinkama i vazdušastim kroasanima.

Pošto sam završio sa obdaništem u Bruklinu, scenario se okrenuo naglavce. Od tada sam provodio čitavu radnu nedelju na Menhetnu, a samo za vikende išao kod bake i deke. Razlog je bio to što su me roditelji upisali u predškolsku ustanovu *Etička kultura* na Aper Ist sajdu, a zatim u prvi razred Državne škole 6, samo blok zgrada udaljene od našeg stana. Pošto nam je kraj bio prebogat, tu je vladala atmosfera napredne privatne škole. Dobio sam obrazovanje i razbuđivanje u svakom smislu te reči.

Već prvog školskog dana jedan klinac se stvorio niotkuda, upro prstom prema mojim roditeljima i povikao: „Tvoja mama je crnkinja, a tata ti je belac!“ Do tog trenutka ja nikada nisam razmišljao o boji kože mojih roditelja. Bili su to što jesu. Kakve to ima veze? Koga briga? U čemu je frka? Optužba tog klinca nije mi imala nikakvog smisla, ali me je podstakla na razmišljanje. Bio sam obeležen, a nije mi bilo jasno zašto.

Kada sam se vratio kući tog dana, mama je znala da nešto nije u redu. Ona je bila svesna kako je detetu ponekad teško da izrazi svoja osećanja. Zato je, godinama ranije, izmislila igru u kojoj se pretvarala u Raf-Rafa, magičnog psa. Raf-Raf je bio prijatelj kome sve možeš da kažeš. On je bio sredstvo moje majke da ja iskažem svoja suzbijena osećanja.

Igra je počinjala tako što me mama zamoli da kažem „Abrakadabra“. Kada bih to uradio, ona se jednostavno pretvarala u Raf-Rafa. Raf-Raf je želeo da čuje sve što mi se mota po glavi, sve loše što mi se možda dogodilo preko dana, sve

moje strahove i one košmare u kojima sam zarobljen u grobu. Raf-Raf bi klimao glavom, smeškao se ili smejao naglas. Raf-Raf me je uvek razumeo. Raf-Raf je čuvao sve moje tajne. S Raf-Rafom bih se uvek osetio bolje. Da bih ponovo vratio mamu, trebalo je samo da kažem „Abrakadabra“ i ona bi se pojavila. Roksi Roker je bila talentovana glumica, majka i saosećajna osoba koja je razumela kako se prepliću sve te uloge.

Izvan dijaloga Raf-Rafa sa malim Lenijem, moja majka je gajila sopstveno stanovište o pitanju rase. Bila je svesna kako nije dovoljno da mi jednostavno da oduška ako me neko dete nazove zebrom. Shvatila je da će biti potrebno i objašnjenje. A njeno objašnjenje bilo je jednostavno: ja vučem dvostruko nasleđe. Jedno je od ruskih Jevreja, a drugo je afričko-karipsko, i trebalo bi da se ponosim i jednim i drugim. Istovremeno, pojasnila mi je da će me svet uvek gledati kao isključivo crnog čoveka. Za spoljašnji svet boja moje kože predstavljaće moj prvi i jedini znak prepoznavanja. Prihvatio sam njeno objašnjenje i nisam se bunio. Ako me svet tako gleda, u redu.

Onda, i sada, ponosno sam sebe predstavljao kao crnca.

Moj tata je takođe bio ponosan što ima crnu ženu i sina. On ne samo da je voleo moju majku već je obožavao baku Besi. On je imao bliskiji odnos sa svojom taštom nego sa sopstvenom majkom. Pored toga, gajio je veliko poštovanje za svog tasta. Njih dvojica su se dobro slagali.

Sukobi nikada nisu bili između maminih i tatinih porodica. Bili su isključivo između tate i mene. Njega je određivala vojna obuka. Bio je odlučan da to prenese i na mene. Zahtevao je da svoj krevet svakoga jutra namestim tako savršeno da novčić može da odskoči od zategnutog čaršava. Bacao me je na muke ako samo zatekne jednu knjigu, igračku ili odevni predmet van određenog mesta.

Ja sam bio samo dete. Nisam uspevaao da mu udovoljim. On je bio neprekidno nezadovoljan mnome. Ipak, Saj Kravic je imao mnogo strana. Iako krut, obilovao je harizmom. Imao je dar za priču. Mogao je da razgovara sa bilo kime. Umeo je da opusti ljude.

Dok sam bio još sasvim mali, počeli smo da redovno porodično putujemo na sever kako bismo posetili tatine ćerke iz prvog braka. Bio sam uzbuđen kada sam otkrio da imam sestre, a one su se radovala da upoznaju mene koliko i ja njih. Lori, Tedi i ja smo ubrzo pronašli zajednički ritam i postali porodica, a sve to zahvaljujući nežnoj snazi Roksi Roker.

A šta kažete na ovaj odraz dobrote? Moja mama je zahtevala da moje sestre uvek idu sa nama kada god smo putovali na Bahame. Ona je želela da spoji porodicu, makar joj to bila poslednja stvar u životu. I uspela je. Veze među porodicama mojih roditelja postale su dublje nego što je to bilo ko mogao da pretpostavi. Džo i Džin Kravic najpre su hladno dočekali Roksi. Međutim, nije im dugo trebalo da shvate kako su Rokeri izuzetno posebna porodica: ljubazni, velikodušni i pažljivi. Sajevo roditelji ubrzo su počeli da visoko cene mamine roditelje, i obrnuto. Bila je to ogromna lekcija kako ljubav može da pobedi mržnju. Prevazilaženje predrasuda donelo je neverovatnu radost. Mnogo godina kasnije, kada je Roksi imala uslova, ona je redovno slala novac i poklone čitavoj porodici, trudeći se da svakoga obezbedi.

Baka Džin i deda Džo su živeli u Šor parkveju broj 3311 u Šipshed beju u Bruklinu. Bio je to još jedan sasvim različit kosmos. Energija starog sveta: košer mesare, bakalnice, sinagoge. Kao i tata, i deda Džo je posedovao šarm. Uvek doteran i pedantno odeven. Nosio je zlatan lanac sa jevrejskim znakom za život (*chai*), prsten sa safrom na malom prstu i mirisao je na kolonjsku vodu. Iako je bio u poslu

sa odećom (*shmata*), toliko je želeo da bude zabavljač da je naručio ulje na platnu – sopstvenu sliku u smokingu sa mikrofonom u rukama. Video je sebe kao Ala Džolsona ili Edija Kantora, jevrejske pevače koji su postigli veliki uspeh na američkoj zabavno-muzičkoj sceni. Taj portret je visio kod ulaza u njihov stan, ali deda Džo nikada nije uspeo na estradi. Umesto toga, postao je krojač, a tvrdio je da je to i značenje prezimena „Kravic“.

Mislim da me je on nesvesno pogurao ka sopstvenom osujećenom snu. On je bio prvi koji mi je stavio mikrofona u ruke. Deda Džo je posedovao magnetofon trakaš i obožavao je da snima sebe kako peva melodije iz mjuzikla. Kada bi se umorio, predavao mi je štafetu. Naučio me je pesme iz brodvejskih mjuzikla „Ringišpil“ i „Južni Pacifik“. Osetio sam atmosferu i odmah uskočio. Delovalo mi je prirodno i bilo je zabavno. A kada bi muzika utihnula, baka Džin je produžavala žurku učeći me ruskoj igri sa kartama *durak* čije se ime prevodi kao „budala“. Igrali smo karte satima, a ja sam proždirao njen specijalitet, seckane džigerice na *maca*-hlebu.

Kada se prođe pored dedinog portreta, središnje mesto u njihovom stanu zauzimalo je ulje na platnu iznad kamina u dnevnoj sobi. Na njemu je zrak svetlosti padao preko lica zgodnog mladića. Bio je to Leonard Kravic, mlađi brat mog oca, koji je poginuo u Korejskom ratu sa samo dvadeset godina. Žrtvovao je život da bi spasao čitav svoj vod i Kongres SAD ga je posthumno odlikovao Ordenom časti. Kao dete nisam mogao da odvojim pogled od ove slike, tog oltara palom sinu. Osećao sam veliki teret gubitka i tuge zbog svog imenjaka.

Ovaj bol je bio koren ozlojeđenosti koju je baka Džin gajila prema mom ocu. Tata se prvi pridružio vojsci i tako